

Ilgaz Gümüştas

Zugzwang

Yenilgiye Övgü

Herşey evimizin deposundaki dergileri karıştırırken başladı. Depoda 1984 yılının Şubat ayına ait Milliyet Sanat dergisini buldum. Dergide Aziz Nesin ile bir röportaj vardı. Başlığı "Bir İnsanın Hiçbir Deliliği Yoksa, İşte O Zaman Kötü" idi. Şöyle diyordu Aziz Nesin "Delilik, toplumun genel gidişine, geleneklerine, yaşantısına uyum sağlayamamak demekse, hepimizde bir parça delilik var, hepimizin yaşamına "deliler" giriyor demektir... Bir adamın hiçbir deliliği yoksa, her yönüyle, toplumun genel gidişine harika bir biçimde uyum gösteriyorsa, o zaman korkulacak birşey var demektir. Bir adamın hiçbir deliliği yoksa, o zaman asıl deli o demektir... İşte bu düşünceler doğrultusunda, sonunda kendi deliliğime karar verdim." diyordu. Benim genel satranç düşüncesine aykırı birtakım filizlenmiş düşüncelerim de bu yazıyla cesaret kazandı. Aşağıda okuyacağınız düşüncelerin temeli böylece o depoda atılmış oldu.

Acaba kaç satranç oyuncusu rakiplerine yenildiği için satrancı bırakmıştır? Herkese, herşeye küsmüş, yenilgiyi kendi kişiliğine mal etmiştir. Bunlar arasında en tanınanı sanırım Wilhelm Steinitz'in 1886 yılında dünya şampiyonluğu finalindeki rakibi Zuckertort'dur. İlk maç 11 Ocak 1885 tarihinde New York'da oynanmış, ilk beş maç sonunda 4-1 Zuckertort öndedir. (ilk on partiyi alan oyuncu dünya şampiyonu olacaktı)Herkes artık dünya şampiyonunun genç Zuckertort olacağına inanmıştır ama Steinitz yaşlı, inatçı kişiliğinin yanısıra çalışkan bir insandı. Yaptıkları maçları derinlemesine analiz etmiş ve rakibinin zayıf taraflarını bulmuştur. Yetmişyedi günün sonunda da sonuç 10-5 Steinitz'in zaferiyle sonuçlandı. Steinitz son on maçta 9-1 gibi bir inanılmaz bir seri yakalamış ve 1. Dünya Şampiyonu olmuştur(1886). Bu ezici skordan sonra Zuckertort neden kaybettiğini bir türlü anlayamamış ve sadece iki yıl sonra üzüntüsünden ölmüştür(1888). Satranç oyuncuları genelde boksörler gibidirler. Nasıl bir boksör bir maç kaybettiğinde 3-4 ay maçlara çıkamıyorsa, satranç oyuncusunun yaraları da uzun bir süre geçmez. . Boksörün aksine satranç oyuncusunun yaraları dışta değil içtedir. . .

Ben ise Zuckertort'un aksine yenilginin kazanmaktan daha iyi olduğu sonucuna vardım ama yanlış anlaşılmasın yenilgiyi istemekten, bile bile yanlış hamleler yapmak değil, objektif şekilde bütün gücümüzü ortaya koyarak yenilmeyi istemekten bahsediyorum. Bu isteğin sebeplerini de şöyle sıralayabilirim:

* Kazanmak ve kaybetmek zaten yarışa eşit başlıyorlar. Kaybetmek olmasa kazanmanın, kazanmak olmasa kaybetmenin de bir anlamı olmazdı. Demek ki ikisinin de birbirine muhtaç olduğunu görmekteyiz. Bir üstünlükten bahsedemiyoruz.

* İkincisi baştan kaybetmeyi kabullenmiş iseniz, bu maçı nasıl kazanıcam gibi bir strese girmiyorsunuz. Heyecanınız olmuyor, eliniz titremiyor, stres altında birbirinden kötü hamleler yapmıyorsunuz. Unutmayın siz zaten kazanmak için değil, kaybetmek için oynuyorsunuz. Sizin için önemli olan egonuzu okşayan rakibini yenmek duygusu değil, tekniğinizi en iyi hale getirmek.

*Kazandığınız bir oyunda gelmiş olduğunuz seviyeyi hem rakibinize hem kendinize göstermiş oluyorsunuz. Adeta insanın aynada kendi yüzünü görmesi gibi birşey oluyor bu.

Eğer kendinize aşırısanız cazip bir fikir gibi gelebilir... İşte diyorsunuz bu hataların karşılığında bu hamleleri yaptım ve kazandım ama yenilgiden sonra öyle mi? Bilmediğiniz yeni birşeyle karşılaşmışsınız ve yepyeni birşey öğrendiniz. Bu da sizi daha yükseğe taşıyor. Günlerce çalışıp bilmediğiniz konu üzerinde çalışarak daha güçlü hale geliyorsunuz.

*Kazanmayı istemek fikrini hayal ediyoruz, sonucun bundan farklı olması bizi mutsuzluğa sevk ediyor. İşte tam bu noktada biz gerçek ile hayali birbirinden ayırt edemedik. Hayal ettiğimiz turnuvada herkesi yenmekti ama sonuç böyle olmayınca üzüldük. Çünkü gerçek bizim üstün bir teknikte olmadığımızdı. Şöyle bir turnuva hayal edelim. Herkes çok çalışmış, hazırlanmış birinci olmaya gelmiş ama sonuçta bir kişi birinci olacak. Peki diğerleri? Onlarında evine götüreceği şey birincilik madalyası değil mutsuzluk duygusu oluyor. Sizce bu işte bir yanlışlık yokmu? Var. O da düşünce sisteminin yanlışlığı. . .

*Kazanmak düşüncesi bize satranç oyununun ne olduğunu unutturuyor. Satranç oyunu üç farklı sonucun ortaya çıktığı bir düşünce sporudur. Biz bunu unutuyoruz ve hep kazanmak istiyoruz. Yine gerçeklerle hayalleri birbirine karıştırmadık mı?

*Kaybetmek tekniğimizin yükselmesi için bir engel değildir. İnsanları üzen olaylar değil, olaylar hakkındaki düşünceleridir. Biz kaybettiğimiz için üzülmüyoruz, kaybetmenin kötü birşey olduğunu düşündüğümüz için üzülmüyoruz. Demek ki bu düşüncemizi değiştirirsek, mutsuzluğumuzu da önlemiş olacağız.

Bu konuyla ilgili birkaç alıntı yaparak devam edelim:

Güçlü olmak her zaman kazanmak değil, yenildikten sonra tekrar ayağa kalkabilmektir.

1999'da İzmir'e gelen GrandMaster(BüyükUsta)Vasiukov:

"Ard arda alınan birkaç mağlubiyet, satranççı bırakmanın temel nedenleri arasında yer alıyor. Oysa ki mağlubiyet, satranç bilgisizliğinden, satranççı bırakmak ise satranç kültürünün yerleşmemesinden ortaya çıkıyor"

Son olarak 3. Dünya Şampiyonu Kübalı Jose Raoul Cabaplanca'nın bir sözüyle yazımıza son verelim. Herkese satranç dolu günler dilerim

"Kaybettiğim partiler sayesinde çok şey öğrendim. Eğer öğreneceğim birşey varsa yine kaybetmeye hazırım"